

Drobtinice iz dnevnika slovenskega učitelja. *)

Spisuje Josip Levičnik.

Motto: „Nulla dies sine linea!“
Stari rimljanški pregovor.

Koristi, ki jih imamo od domačih živali, so se nam v nadaljnih ukih razlagale. Da od krav dobivamo mleko, od ovac in koz zraven mleka tudi volno in dlako, od pitavnih živali meso, — da dalje mnogo odraslo živino rabimo za vprego, pleme itd., je sploh znano. Dobro mleko nam dajejo krave drobne (tanke) rasti, bolj kumerne, tanke kože in dlake, ozke glave, širokega gobca in križa. Vime dobre mlečne krave je veliko, pmo, z zlahitno dlako poraščeno, mlečne žile, če so debelejšje, bolj znamenje je. Krava z ravno opisanimi lastnostimi pa ni le sama na sebi dobra, ampak njena teleta obojega spola so tudi za odrejo posebno dobra, torej take mlade živalice umni živinorejec ne oddá z lepo rad v mesnico. Prezgodaj ali pa prepozno po spolu spuščane živali redkokdaj dobro koristijo. Dobre krave dajejo mleko skozi 320 dni; holandskega plemena krave pa pogosto celó celo leto. Skušali so nek krave po prvem ali drugem teletu tudi rezati, ali gospod docent ni tega odobreal. Po drugem ali tretjem teletu krave dobijo naj več mleka, in v tej meri se deržijo potem do šestega poroda. Da se vé, koliko mleka imajo posamesne krave, je dobro, da se pogosto preskusi, t. j., da se mleko od vsake krave posebej zmeri. Kar molžo zadeva, se opravlja to v nekterih krajih po dvakrat, v nekterih po trikrat na dan. Trikratna molža je naj bolj priporočevati, ker daje veliko več in tudi boljsega mleka; enkratna molža je nasprotno na množino in dobroto mleka slaba. Se vé, da se je tudi tu ozirati na okoliščine. Ako živina hodi na zeló oddaljene pašnike, je večkratna molža skoro nemogoča; za to pa ostane vendar le vedno vsega priporočila vredna. Pri molži naj vlada naj večja snaga. Spêre naj se vselej dotičnim živalim vime; mlekarica naj si snažno omije roke; tudi vse posode, s katerim mleko v dotiko pride, naj bodo čiste in snažne,

*) V zadnjem sestavku — list 21. — so se po naključju vrinole neke zeló zmotljive pomote. Tako naj se berete na str. 330. v 9. verstici od zgor dolí namesto besede „oves“ besedi: „kaki zmes“; in v 12. verstici — tudi od zgor dolí — namesto „postavna“ beseda „pitavna.“ Še bolj motljiva pomota je na 331. strani v 14. verstici od spod gori, kjer naj se bere namesto besede „Klaubersalz“ beseda „Glaubersalz — Schwefelsäure Soda.“ Lekarji poznajo to sol pod izrazi: „Sal mirabilis Glauberi, Sulphas Sodae, Natron Sulphuricum.

posebno pa še lesene posode. Na Holšteinskem imajo celo navado, da mlečnate lesene posode od znotraj z oljnato barvo pobarvajo, da se toliko lažje osnažijo. Pri mnogih večjih gospodarstvih rabijo že tudi plehaste posode za mleko.

Pri molži naj se s kravami lepo ravná, zlasti krave, ki pervikrat teletijo, so zgačljive, in se jih mnogo o tem času spridi in razvadi, če se gerdo z njimi ravná. (Zoper bercanje pri molži se je svetovalo, kravam eno sprednjo nogo kviško privezovati, kar je tudi pri nas po Gorenskem znano pod izrazom „v róc“.

Krave naj se pomolzejo vselej čisto in do zadnje kaplje mleka, ker zadnje mleko ni le najboljše, ampak krave pridejo celo ob mleko, ako se popolnoma čisto ne pomolzejo. Množina mleka se ravná po kermi, t. j. od suhih delov. (Trocken-substanz) v kermi. 100 funt. takih delov dá 50 funt. mleka; 1 bokal pa tehta 2 $\frac{1}{2}$ funt. Pri tej priliki je g. docent šaljivo omenil še neke druge tehtnice, pred katero imajo mlekarji dunajske okolice posebni strah. Znano je namreč zlasti takim, ki berejo dunajske časnike, da ondi na „šrangah“ velikokrat dotični organi mleko preiskujejo, je li pravo, ali pa ponarejeno. Z ponarejanjem mleka in smetane se namreč pri večjih mestih pogosto velike goljufije počenjajo, vendar je pa po manjši g. dr. Wilhelma naj več goljufije v tem, „ker mlekarji poleg krav tudi radi štirne molzejo“.

Govorilo se je dalje o prodajanju mleka. Kjer je mogoče (v bližavi večjih mest), naj se prodá koj novo-pomolžen. Priporočevala se je tudi tu snaga posód, v katerih se mleko prenaša. Ondi, kjer mleko iz daljave na prodaj nosijo, ga je treba poprej ohladiti, in sicer 8 — 10 stopinj. Če se mleko ne nese predalječ, so za to naj boljše plehate posode; *) za daljno prenašo pa nek boljše pristjejo lesene, to vendar le pod temi okoliščinami, da med potjo mleko v posodah preveč ne pljuska in se preveč ne razbërlozga. Dunaj je nek v teh zadevah dosti na slabem (kar smo planinski učitelji, dobrega mleka vajeni, tudi čutili); Gradec je na boljšem; naj umetnejše pa Švicarji z razpošiljanjem mleka ravnajo, ker mlečnate po-

*) Na svojem potovanju v Oglej l. 1863. sem videl, kako posebno praktično nosijo v plehatih posodah Furlanke iz gradiškanske okolice mleko v Gorico na prodaj. Tehtnici (Schalwage) enako nesle so na ramah na precej dolgi leseni prekli po dve posodi, na vsakem koncu eno, enako zelo tako, kakor v nekterih krajih nosijo vodo v hleve.

sode postavljajo na vozičke s peresi in se tako mleko skoro čisto nič ne guglje v posodah. Še le nedavno so znajdeli tudi sredstva, da se more mleko cele mesece ohraniti, ter pripravno storiti za rabo o vožnji čez morje, ter za razpošiljevanje v zelo daljne kraje. Mleko se v posodah, kamor zrak ne more, nekako pogosti in ocukrá (na 1 bokal mleka se vzame $4\frac{1}{2}$ lotev cukra). Gosp. dr. Wilhelm nam je razkladal to reč na podlagi lastne skušnje, ter dostavil, da imamo v Avstriji že dve fabriki za pripravljanje takega mleka.

(Dalje prih.)

Književnost.

Pred seboj imamo štiri knjižice za številjenje v ljudskih šolah: 1. „Erstes Rechenbuch für Volksschulen“, ki obsega številkanje do 20; 2. „Zweites Rechenbuch für Volksschulen“, ki obsega številkanje do 100; 3. „Anleitung zum Gebrauche des ersten Rechenbuches“ in 4. „Anleitung zum Gebrauche des zweiten Rechenbuches für Volksschulen“. Vse štiri knjige je spisal slavnoznani g. dr. Močnik in na svetlo jih je dala c. kr. založba šolskih bukev na Dunaju. Že imé imenitnega pisatelja, ki je nam v Avstriji postregel z naj boljšimi računskimi knjigami, bi bilo dovolj veliko priporočilo za našete knjige. Ali ker se samo iz naslova knjige ne more zvedeti, kako je knjiga osnovana, kaj je njeni zadržaj in komu naj se v roko dá, treba je, da o teh računskih knjigah bolj obsirno spregovorimo. Pervi dve knjigi ste namenjeni učencem 1. in 2. razreda ljudskih šol. Sedaj nismo imeli za perve razrede teh šol računske knjige; še le za 3. in 4. razred so bile znane, „Uebungsbuch für den Rechenunterricht“. Marsikteri učitelj malih otrok pa si je že mislil, ali bi se ne dala sestaviti primerna knjižica, ktero bi mogli rabiti mali učenci, da bi se sami ali v šoli potihoma ali pa domá v številkanji vadili. Tudi učenci so si sami želeli take knjige. Ako je kateri v številkanji iz glave zaostajal, in če so ga starši ali učitelji zavoljo tega budili; tožil je, da mu manjka primernih bukev rekoč: „Ko bi imel take bukve, sej bi se rad iz njih učil“. Tej potrebi je pomagal g. dr. Močnik s tem, da je učencem omislil koj dve taki knjižici (brošuri).